1. Radionica LEDAER mreže Hrvatske, 2019.,
u suradnji s LAG-om Međimurski doli i bregi

Priprema za praćenje i vrednovanje provedbe lokalnih razvojnih strategija i rada lokalnih akcijskih grupa/skupina RH

Sv. Martin na Muri, 16.-18.04.2019.

PROVEDBA LEADER/CLLD-A RH 2007-2014

Sv.Martin na Muri, 17.04.2019.

Dio predavanja LmH održanog u okviru konferencije:
LEADERs DEVELOPING LOCAL COMMUNITIES
LEADERs place in CAP, achievements and prospects post 2020
EU Parliament, 11.04.2019., Bruxelles

LEADER MREŽA HRVATSKE LEADER NETWORK CROATIA

IPARD - koraci za pripremu implementacije LEDAER-a 2007 -2013

IPARD (2007-13): *priprema za punopravno članstvo*

Mjera 501 (tehnička pomoć) – programirano: sredstva za moblizaciju, informiranje i edukacijsu ruralnih razvojnih dionika + uspostava i izrada LRS 15 LAG-ova (**niti jedan nije formiran niti izrađena LRS**)

- Sredstva se nisu koristila, Mjera je aktivirana tek 2013. godine; iskorišteno manje od 3% ukupnih sredstava
- U razdoblju 2008. – 2013. ukupno je uspostavljeno 64 LAG-a od strane samih lokalnih zajednica i uz pomoć UNDP-a bez potpore MP/APPRRR-a i raspoloživih sredstava IPARD-a (3 pilot LAG-a formirana su putem PHARE projekta)

Mjera 202 (Priprema i implementacija LRS) otvorena 2013.:

- **42 LAGa oodbrena putem 2 natječaja (obuhvat: 69% površine te 34% stanovnika RH)**

LEADER MREŽA HRVATSKE LEADER NETWORK CROATIA

EAFRD 2014-20; M 19: LEADER-CLLD
EMFF 2014-20; M III: LEADER-CLLD

Pregovaračka pozicija RH tijekom programiranja za novo razdoblje:

- 1. Planirana alokacija – 1% EPFRR za LEADER; 2. krug – 2,5% zahtjevano od strane EK (50% od preporučenog minimuma na EU razini); 3. ugovoreno – 3% ukupne alokacije za PRR
- 7% za pripremu i implementaciju LEDAER-a iz EFPR, u okviru OP za pomorstvo i ribarstvo

Trenutni sustav implementacije, **jedno Upravljačko tijelo – Ministarstvo poljoprivrede**:

- **Mono-fond** sustav provedbe (odvojene pravne osobe: **LAG – EPFRR**; FLAG – EFPR)
- **LAG-ovi samo kopiraju** nacionalne mjere i TO iz PRR (zadane od UT/PT2)
- **FLAG-ovi u sustavu stvarne implementacije LEADER-a,** horizontalne strategije, multisektorski partnerski projekti koje mogu podržati
- **Urbane implementacije nema** (ULAG)

Implementacija podržana sredstvima EPFRR u suprotnosti je s načelima LEDAER-a i preporukama Europske Komisije da se NE KOPIRAJU druge mjere iz OP-a kroz LEDAER mjeru!

LEKCIJA ZA BUDUĆE PROGRAMSKO RAZDOBLJE (2021.-27.)!

LEADER MREŽA HRVATSKE LEADER NETWORK CROATIA

Provedba u zemljama EU - usporedba

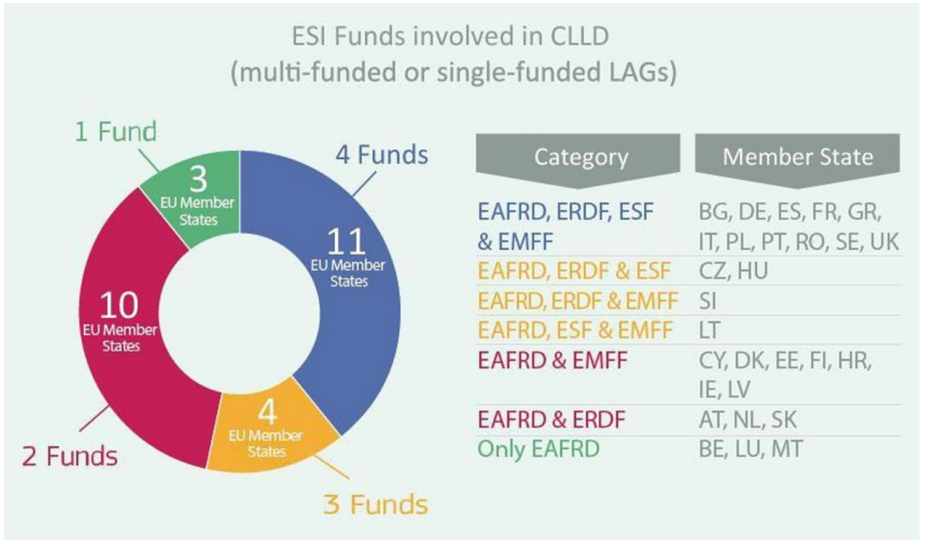

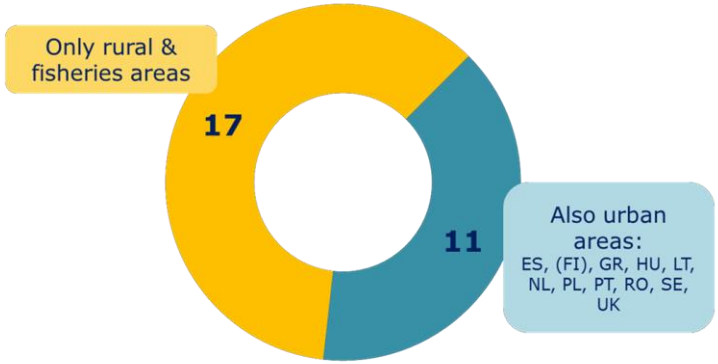

Source: ENRD CP - Screening of 28 approved Partnership Agreements

LEADER MREŽA HRVATSKE
LEADER NETWORK CROATIA

LEADER – kako se provodi u drugim EU članicama

- decentralizacija u odlučivanju i financiranju
- odustajanje od centralno-planske uloge središnjih državnih tijela
- poticanje lokalnog razvoja vođenog od strane članova zajednice

Njemačka – regija Saksonija: 45% alokacije EAFRD za LEADER (2014-20.) + još 3 ESI fonda

- sukladno Uredbama (EU) 1303/2013, 1305/2013 te 508/2014 članstvo razvojnog partnerstva ne smije dolaziti samo iz javne interesne skupine (max. 49% glasačkih prava)
- integrativni i multisektorski karakter partnerstva i multisktorski partnerski projekti
- potiče umrežavanje i suradnju u zajednici
- dionicima iz gospodarske i civilne interesne skupine se jamči sudjelovanje u donošenju

lokalnih razvojnih strategija

LEADER MREŽA HRVATSKE LEADER NETWORK CROATIA

EPFRR - LEADER-CLLD (M 19): osnovni podaci

- **54 odbrena LAG-a** (*usporedba s IPARD-om: 42*)
- **56,96%** stanovnika (*IPARD: 34%)*
- **90,2%** nacionalne površine (*IPARD: 69%)*
- 6.165 naselja (91,06% naselja u RH)
- 108 grada (85,04%) i 403 općine (94,16%)
- Ukupno **511 jedinica lokalne samouprave u LAG-ovima** (**92,07%** od ukupnog broja JLS u RH)

- *Anketa 2019 (UT – Ministarstvo poljoprivrede):*

52 LAG-a (96,29%) *izjasnilo se za* ***višeizvorsko financiranje*** *provedbe LRS u budućem programskom razdoblju (2021.-2027.)*

LEADER MREŽA HRVATSKE LEADER NETWORK CROATIA

M19: trenutno stanje provedbe, do 09. travnja 2019.

- **TO 6.3.1. LRS LAG**: **objavljeno 53 LAG natječaja** (52 LAG-a su objavila LAG natječaj, LAG Zeleni trokut objavio 2) u ukupnom iznosu od 78.663.133,50 kn,
- **TO 7.4.1. LRS LAG: objavljeno 37 LAG Natječaja** (36 LAG-a su objavila LAG natječaj, LAG Šumanovci objavio 2) u ukupnom iznosu od 75.374.550,95 kn,
- **TO 4.1.1. LRS LAG: objavljeno 7 LAG Natječaja** u ukupnom iznosu od 8.224.665,41 kn,
- **TO 4.2.1. LRS LAG: objavljeno 3 LAG Natječaja** u ukupnom iznosu od 3.032.424,81 kn
- **Projekti odobreni od strane LAG-ova i APPRRR,** izdano Odluka o dodjeli sredstava za **TO 6.3.1. LRS LAG: 261**
- **Broj projekata koji je zaprimljen u Agenciju za plaćanja za TO 6.3.1. LRS LAG: 627**
- **Podneseno Zahtjeva za isplatu 1. rate, TO 6.3.1. LRS LAG: 249**
- **Isplaćeni Zahtjevi za isplatu 1. rate, izdano Odluka o isplati,** TO 6.3.1. LRS LAG: **197** (10.991.391,00 kn),
- Podneseno Zahtjeva za isplatu 2. rate, TO 6.3.1. LRS LAG: 11
- Isplaćeni Zahtjevi za isplatu 2. rate, izdano Odluka o isplati, TO 6.3.1. LRS LAG: 0

Izvor: APPRRR

LEADER MREŽA HRVATSKE LEADER NETWORK CROATIA

M19: stanje provedbe, do 09. travnja 2019., analiza u HRK/EUR *(tečaj 7,45)*

Programirano u PRR – 490.000.000,00 kn (65.771.812,08 EUR)

- ***OSTALO NEDODIJELJENO* – 26.903.054,30 kn (3.611.148,23 EUR)**

- **UGOVORENO (54 LAG-a) – 463.096.945,70 kn (62.160.663,85 EUR), od čega:**
  - **Za 19.3/19.4 (23,81% od uk.) – 110.263.382,77 kn (14.800.454,06 EUR)**
  - **Za 19.2 (76,19% od uk.) – 352.833.562,93 kn (47.360.209,77 EUR)**
  - **52 LAG-a raspisali natječaje za 165.294.774,67 kn (22.187.218,07 EUR) – što je 46,85% ukupne ugovorene alok. za PM 19.2**
  - **Isplaćeno za 197 projekata – 10.991.391,00 kn (1.475.354,49 EUR) – što je 3,12% ukupne ugovorene alok. za PM 19.2**

Izvor: APPRRR

LEADER MREŽA HRVATSKE LEADER NETWORK CROATIA

M19: trenutno stanje provedbe, ključne odrednice

Bitne karakteristike implementacijskog modela provedbe LRS LEADER:

- prvi put da LAG-ovi u RH provode LRS
- LAG-ovi objavljuju natječaje za tipove operacija iz LRS koji su sukladni M/PM/TO iz PRR 2014. - 2020. (M4, 6, 7, 8…), izuzev kriterija odabira gdje LAG-ovi imaju potpunu autonomiju birati projekte sukladno definiranom u LRS
- Uvjeti prihvatljivosti (korisnika, projekta i troškova) za pojedni TO iz LRS moraju biti usklađeni s uvjetima prihvatljivosti za taj tip operacije iz PRR 2014. - 2020. (M4, 6, 7…)
- APPRRR dostavlja cjelokupni paket natječajne dokumentacije, uključujući kontrolni mehanizam svim LAG-ovima (nacrte natječaja, obrazaca, kontrolne liste) za svaki pojedini tip operacije iz PRR, LAG-ovi ih prilagođavaju svojoj LRS i objavljuju LAG natječaje
- LAG-ovi odabiru projekte + provjera uvjeta prihvatljivosti korisnika, zatim Agencija za plaćanja odobrava projekte (provjera rada LAG-a + provjera ostalih uvjeta prihvatljivosti) i na kraju APPRRR isplaćuje projekte, kontrola na terenu ostaje unutar APPRRR-a

Izvor: APPRRR

M19: trenutno stanje provedbe, *prednosti i nedostaci ovog modela*

Prednosti:

- LAG-ovi izrazito regulirani uvjetima prihvatljivosti iz PRR 2014. - 2020. (smanjen je rizik tumačenja što je prihvatljivo i što nije, korisnicima jednostavnije)
- APPRRR dostavlja kontrolne mehanizme LAG-u (procedure) i time je LAG-ovima olakšana provedbe LRS s obzirom na njihov administrativni i kontrolni kapacitet te imaju ujednačenost u postupanjima
- sigurnost da su EAFRD sredstva utrošena sukladno EU i RH zakondavstvu (za sada LAG-ovi kvalitetno obavljaju zadaće)
- izrazito jačanje administrativnih i kontrolnih kapacitete u LAG-ovima za buduće programsko razdoblje 2021. - 2027.

Nedostatci:

- Prevelika sličnost LAG mjera s mjerama iz Programa ruralnog razvoja RH;
- Konstantne provjere od strane Agencije za plaćanja nad radom LAG-a što odužuje postupak provedbe LRS (administrativne zapreke)

Izvor: APPRRR

LEADER MREŽA HRVATSKE LEADER NETWORK CROATIA

M19: trenutno stanje provedbe, *izazovi pred nama*

- mono/multifondovski pristup LRS u budućem programskom razdoblju 2021. - 2027.
- veća autonomija LAG-ova u uvjetima prihvatljivosti (izvan okvira reguliranih pojedinim mjerama iz PRR)
- integracija LAG-ova i provedbe LRS u elektronskom obliku (unutar AGRONET sustava)

Izvor: APPRRR

Jesmo li spremni za uspješan završetak ovog jer moramo početi planirati novo razdoblje

- No možemo li krenuti u višeizvorsko financiranje LRS.....

LEADER MREŽA HRVATSKE LEADER NETWORK CROATIA

Primjer iz prakse: LAG Vallis Colapis

- primjer kapaciteta jedne LAG organizacije u RH, osnovan još 2009. godine
- ruralne zajednice Pokuplja i zapadnog Žumberka (14 JLS, 1.502,66 km2, 95.607 st.)

Mjera 19	ESF samo u 2018.	Ostali fondovi:
Podmjera 19.1.Pripremna pomoć 371.846,30 kn	ESF Zaželi - 11,1 mil. kn za lokalne hum. udruge	Interreg Slo - Hrv 1,2 mil. EUR
Podmjera 19.2. Provedba operacija, CLLD strategija 9.485.861,28 kn	ESF LEDI III - 1 mil. kn za rad s nezaposlenima	Erasmus+ 0,5 mil. kn
Podmjera 19.3. Priprema i provedba aktivnosti suradnje 474.293,06 kn	ESF volontiranje - 608.928,36 kn volonterstvo u zdravstvu i soc.skrbi	
Podmjera 19.4. Tekući troškovi i animacija 2.490.861,28 kn	ESF volontiranje - 1,2 mil. kn volonterski klubovi u školama (50.876,79 kn za LAG, partner)	
UKUPNO: 12.822.861,94 kuna	**UKUPNO: 12,7 mil. kn**	

NARAVNO DA MOŽEMO PROVODITI VIŠEIZVORSKO FINANCIRANJE

– PA TO VEĆ GODINAMA ČINIMO!

LEADER MREŽA HRVATSKE LEADER NETWORK CROATIA

PRIJEDLOG EK (DG AGRI) ZA LEDAER U RAZDOBLJU 2020.+

Sv.Martin na Muri, 17.04.2019.

LEADER
MREŽA HRVATSKE
LEADER NETWORK CROATIA

KEY ELEMENTS OF THE REFORM OF THE CAP

1. Simplified and modernised policy
2. Rebalanced responsibilities with Member States (more subsidiarity)
3. More targeted, result and performance-based support

Ciljevi ZPP-a u novom razdoblju

Opći ciljevi:	• **Poticanje pametnog, fleksibilnog i raznolikog poljop. sektora koji osigurava sigurnost hrane;** • **Poticanje zaštite okoliša i djelovanja klime te dopinos ciljevima Unije - za okoliš i klimu;** • **Jačanje socio-ekonomske strukture ruralnih područja**

	Gospodarski	Okolišno – klimatski	Društveno-gospodarski
Specifični ciljevi:	1. Potpora održivom dohotku poljoprivrede u cijeloj Uniji kako bi se povećala sigurnost hrane 2. Unaprijediti tržišnu orijentaciju i povećati konkurentnost, uključujući veći fokus na istraživanje, tehnologiju i digitalizaciju 3. Poboljšati položaj poljoprivrednika u lancu vrijednosti	4. Pridonijeti ublažavanju i prilagodbi klimatskih promjena, kao i održivoj energiji 5. Poticati održivi razvoj i učinkovito upravljanje prirodnim resursima, npr. vode, tla, zraka 6. Pridonijeti zaštiti biološke raznolikosti, poboljšati usluge ekosustava i očuvanja staništa i krajolika	7. Privlačenje mlade poljoprivrednike i olakšavanje razvoja poslovanja u ruralnim područjima **8. Promicati zapošljavanje, rast, socijalnu uključenost i lokalni razvoj u ruralnim područjima, uključujući bioraznolikost i održivo šumarstvo** 9. Poboljšati odgovor poljoprivrede EU na društvene zahtjeve za hranom i zdravljem, uključujući sigurne, hranjive i održive hrane, otpada hrane, kao i dobrobit životinja

Zajednički (horizontalni) ciljevi:	• **Jačanje znanja, inovacija i digitalizacije u poljoprivredi i ruralnim područjima**

LEADER MREŽA HRVATSKE LEADER NETWORK CROATIA

COMMON CAP OBJECTIVES

Povećanje konkuretnosti

Rebalans snage u lancu hrane

Osiguranje održivog prihoda

Aktivnosti vezane uz klimatske promjene

3 Opća cilja:
- Pticati otporan poljoprivredni sektor
- Poticatnje zaštitu okoliša i djelovanja klime
- Ojačati socio-ekonomsku strukturu ruralnih područja

9 specfiičnih ciljeva ZPP-a

Održivo upravljanje resursima

Zaštita kvalitete hrane i zdravlja

Očuvanje krajolika i biološke raznolikosti

Multidisciplinarno:
- Znanje i inovacije
- Održivi razvoj
- Pojednostavljenje

Potpora generacijskoj obnovi

Živa ruralna područja

LEADER MREŽA HRVATSKE LEADER NETWORK CROATIA

NOVI MODEL IMPLEMENTACIJE ZPP-A

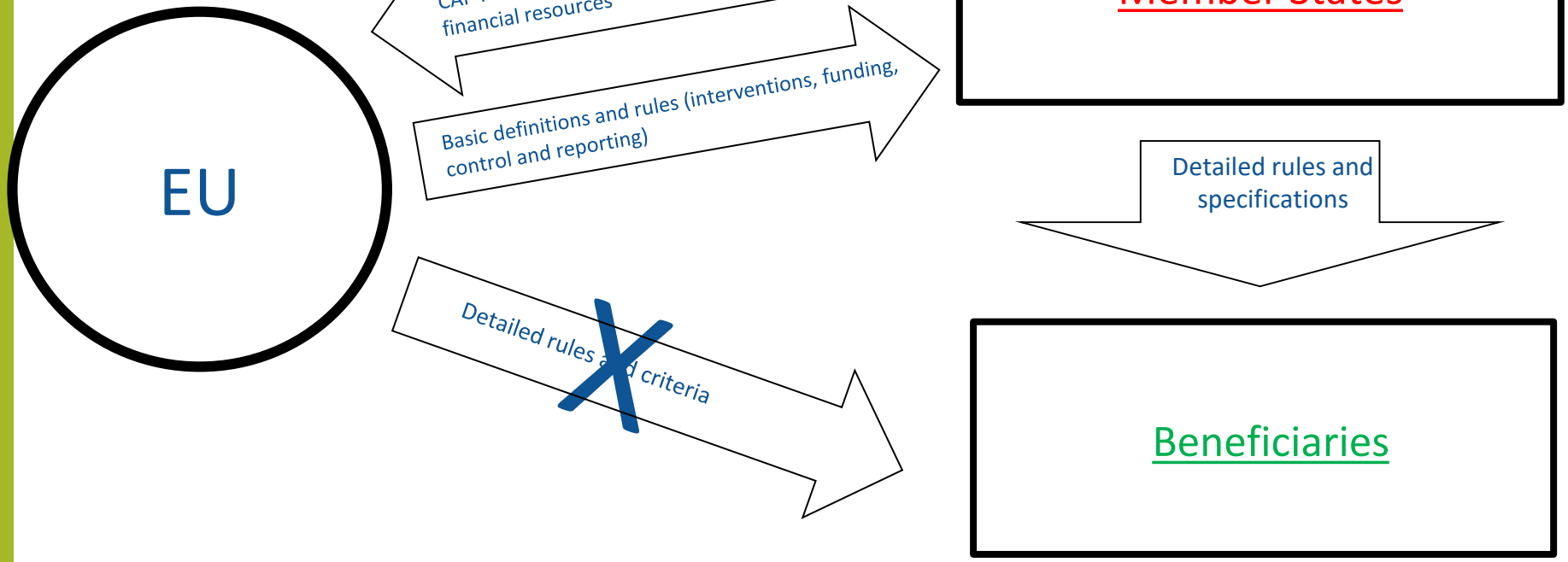

LEADER MREŽA HRVATSKE LEADER NETWORK CROATIA

A NEW GOVERNANCE

The Commission assesses and approves CAP plans and monitors progress.

Development of a national CAP Strategic Plan (MS)

Identification of needs, selection of interventions and quantified objectives, responsibility for the implementation, strong role of "partnership principle"

Annual and multiannual monitoring (MS, EU)

Annual report on the performance of the policy implementation

Definition of the European framework (EU)

9 objectives, indicators to monitor implementation, types of possible measures (interventions)

Implementation tailored to local realities (MS)

In order to improve the economic, social and environmental performance

Stability in national governance structures

(paying agencies, certifying bodies and systems in the management of agricultural plots)

LEADER MREŽA HRVATSKE LEADER NETWORK CROATIA

2. Stup – Ruralni razvoj, 2014.-2020.

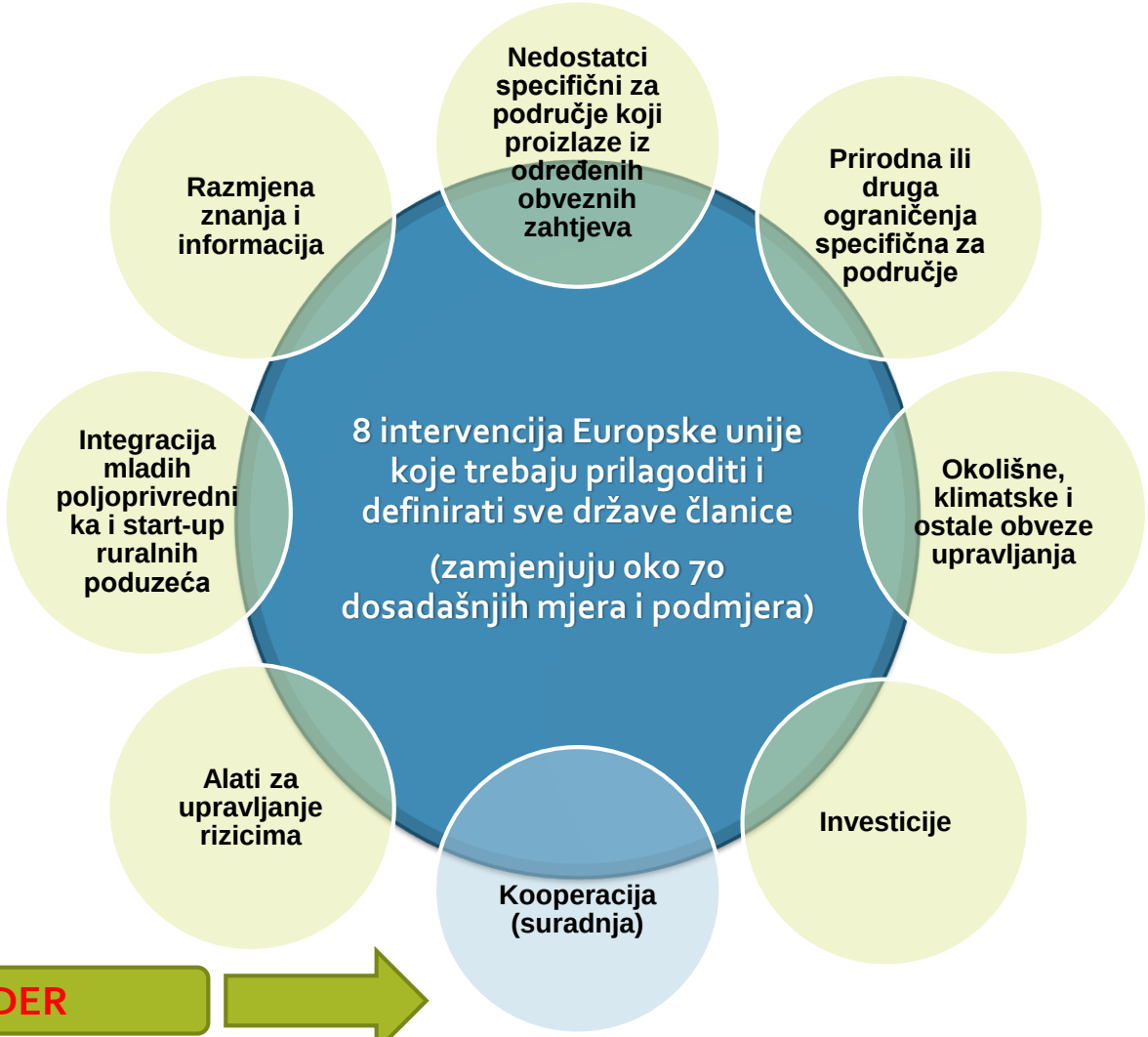

LEADER

LEADER MREŽA HRVATSKE
LEADER NETWORK CROATIA

Indicators for LEADER post 2020 – an example

Employment, growth, social inclusion and local development

IMPACT

- Employment rate
- GDP per capita
- Poverty index
- % of rural population

RESULT

- New jobs
- Population covered under a SV strategy
- % Population with ↑ access to services/infrastructure
- N° people from vulnarable groups benefitting from social inclusion projects
- N° of bio-economy businesses developed

INDICATIVE TARGETS

OUTPUT

- N° of local development strategies

LEADER – LEGAL FRAMEWORK

CAP Plan Reg.

- Objectives of CAP and indicators
- Types of intervention for rural development
- CAP Plan
- Monitoring, reporting and evaluation

Apply to the whole CAP

Horizontal Reg.

- Financing
- Management
- Monitoring

Common with ERDF, ESF+, EMFF

CPR (only recital & art. on CLLD)

- Role of CLLD
- Method
- Coordination in case of multi-funded strategies

LEADER - What stays?

- Compulsory part of the CAP Strategic Plan
- Can address all the objectives of the CAP
- Independent from requirements of other measures
- Autonomous role of LAGs in the design and implementation of LDS
- Common CPR provisions on the method and coordination of CLLD for the 4 Funds
- Min. 5% EAFRD allocation; preferential co-financing (80%)
- Multi-fund approach of CPR applies
- Cooperation between all CLLD LAGs
- Possibility for 1 Fund to support all preparatory, management and animation costs

LEADER MREŽA HRVATSKE LEADER NETWORK CROATIA

LEADER – Main changes (1)

Now	Post-2020
Payments based on eligibility	Payments to MS based on results
Detailed EU rules on control and penalties	MS to design control and penalties system adapted to the type of intervention
No reference to the role of CLLD	Objective of CLLD clearly spelled out
General requirement for coordination between Funds	Obligatory joint call for LDS selection; joint committee to monitor LDS

LEADER MREŽA HRVATSKE LEADER NETWORK CROATIA

LEADER – Main changes (2)

Now	Post-2020
First selection round within 2 years after approval of PA	First selection within 1 year (last OP adopted), LAGs to be operational
Projects following the rules of the supporting Fund	Lead Fund option for management and control of all projects in a multi-funded LDS
Cooperation projects can be selected by MA, limitations concerning partners	All projects to be selected by LAGs, freedom in choice of cooperation partners
Advances for investments and RC & animation, requirement of guarantee	Advances for all types of support, no guarantee required

LEADER MREŽA HRVATSKE LEADER NETWORK CROATIA

MAIN CONCERNS

- Integration (or not) of the EAFRD to CPR
- Practicalities of performance clearance and reporting (frequency, deviations)
- Ex-ante target setting for LEADER
- Eligibility of operations under LEADER
- Longer deadline (18 months from last OP/Plan adoption) for the selection of multi-funded LDS

LEADER MREŽA HRVATSKE LEADER NETWORK CROATIA

POINTS OF CLARIFICATION

- LEADER part of CLLD
- All types of support under CLLD can be programmed under Cooperation
- Requirement for 2 partners to be met at the partnership level
- Projects can be supported throughout the 7+2 period
- Strategies should be multi-sectoral and area-based
- Public authorities also bound by limitations as regards the decision-making control

LEADER
MREŽA HRVATSKE
LEADER NETWORK CROATIA

TO SUM UP

LEADER in the future CAP

- LEADER - an important building bloc within the future CAP architecture
- Key features + favourable conditions for LEADER preserved
- Opportunity to better adapt delivery system for LEADER to national conditions
- Involve stakeholders in the design
- Need to strengthen the value-added of the approach, show tangible results and the contributions to strategic EU priorities

LEADER MREŽA HRVATSKE LEADER NETWORK CROATIA

SUCCESS FACTORS: LAG level

- Recognise LAGs legitimacy
- Ensure participation and representation in the decision making
- Be accountable, demonstrate value added
- Focus on strategic priorities – local needs, EU objectives
- Use right indicators, set realistic targets (LDS and project level)
- Focus on animation and project development
- Aim at self-sustainability

LEADER MREŽA HRVATSKE LEADER NETWORK CROATIA

LEADER: what for?

- To build and provide capacity, foster innovation, accompany structural changes

- LAG – hub and facilitator of social innovation

- Disadvantaged groups
- Rural depopulation
- Climate action
- Alternative economy models
- Building synergies: research, smart villages, functional areas, rural-urban

- Monitor, evaluate, be responsive

LEADER MREŽA HRVATSKE LEADER NETWORK CROATIA

Further recommendations on improving delivery of LEADER:

https://enrd.ec.europa.eu/sites/enrd/files/w25_leader-simplification_highlights.pdf

TRENUTNO STANJE PREGOVORA/PROGRAMIRANJA NA EU RAZINI VEZANO ZA RURALNI RAZVOJ I LEADER

Sv.Martin na Muri, 18.04.2019.

LEADER MREŽA HRVATSKE LEADER NETWORK CROATIA

COMMON PROVISIONS REGULATION (CPR)
POSITION OF THE EUROPEAN PARLIAMENT

Funding for regions over the period 2021-2027 should not diminish:

- Budget proposed by the EP - EUR 378,1 billion
- Budget proposed by the EC - EUR 330,6 billion

Higher EU co-financing rates for projects:

- 85 % for less developed regions (EC proposal - 70 %)
- 65 % for transition regions (EC proposal - 55 %)
- 50 % for more developed regions (EC proposal - 40 %)

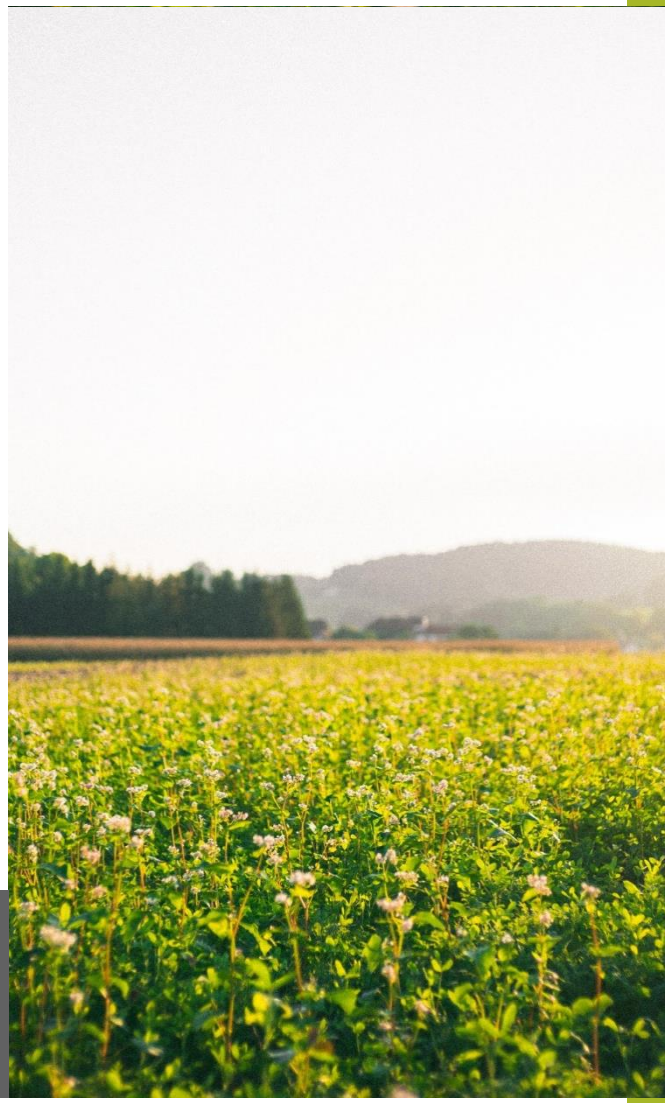

EU should keep investing in all regions to boost economic and social cohesion

CPR
POSITION OF THE EUROPEAN PARLIAMENT (II)

Allocating support from Funds according to the most recent statistical classification of the regions

NUTS-2 level regions in Lithuania (example):

1. **Less developed Central and Western (GDP per capita < 75 % of the EU average)**
2. **More developed Capital region (GDP per capita > 100 % of the EU average)**

Commission Regulation (EU) *No 2066/2016 of 21 November 2016* amending the annexes to Regulation (EC) No 1059/2003

CPR – POSITION OF THE EUROPEAN PARLIAMENT (III)

- Rural Development Fund (EAFRD) brought back under umbrella of the CPR
- Provisions of the CPR must continue to apply to LEADER
- Support to CLLD is mandatory, not optional (“*ERDF, the ESF+, the EMFF and the EAFRD shall support community-led local development*”)
- Possibility of cross-funding from different Funds (ERDF, ESF+, Cohesion Fund, EAFRD) should remain for LEADER

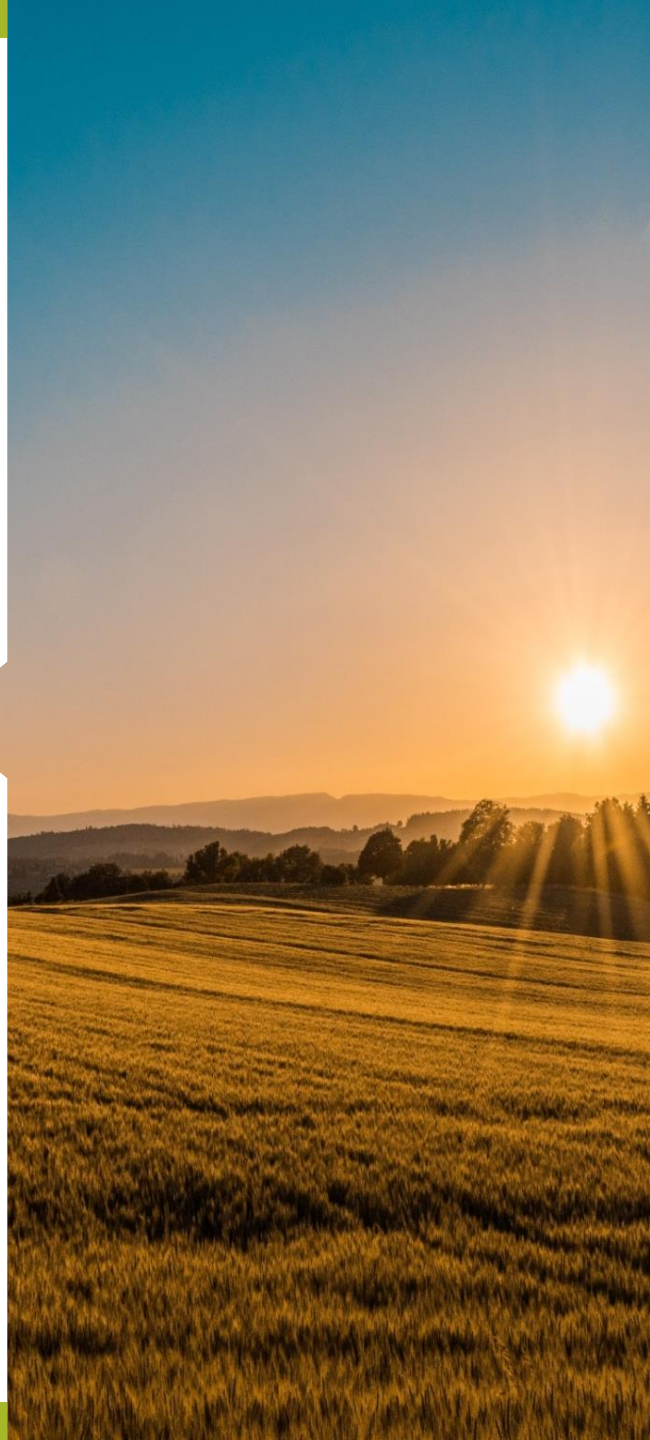

CPR

POSITION OF THE EUROPEAN PARLIAMENT (IV)

MS Shall ensure:

CLLD is transparent: no interest group, *including the public sector, is in control of the* decision-making process

Support from Funds for CLLD strengthens LAGs' *administrative capacities*

Active use of the CLLD strategy, in order to facilitate the exchange of information and to support potential beneficiaries in the preparation of applications

CAP STRATEGIC PLANS REGULATION
POSITION OF THE EUROPEAN PARLIAMENT

Financial envelope for rural development for the period 2021-2027:

- **EP proposal — EUR 109 000 million in current prices**
- **EC proposal - EUR 78 811 million in current prices**

CAP funding after 2020 should be maintained at the current level

CAP SP
POSITION OF THE EUROPEAN PARLIAMENT (II)

EAFRD Interventions in level 2 NUTS-2 Regions (aligned with CPR)

- less developed regions, GDP per capita < 75 % of the EU average
- transition regions, GDP per capita 75 % ≥ 100% of the EU average
- more developed regions, GDP per capita > 100 % of the EU average

Rural development funds allocated among the three categories of regions classified according to the most recent statistical division

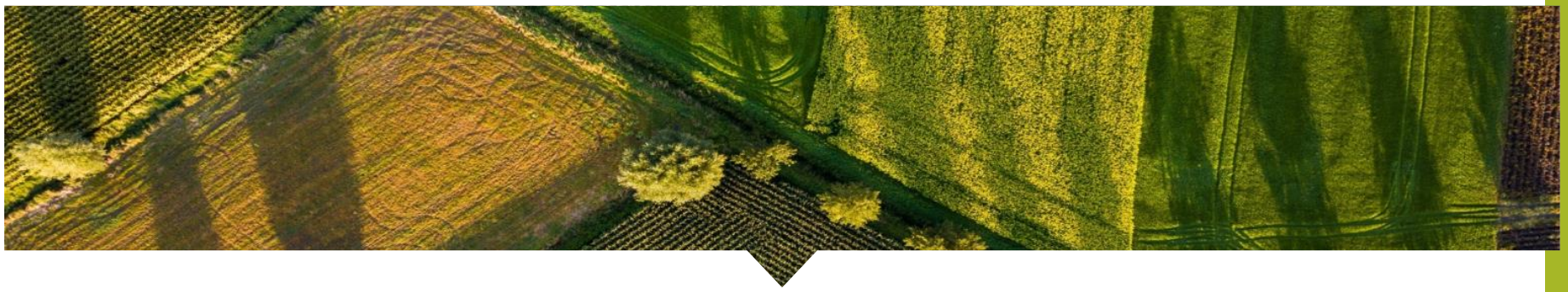

Increased EAFRD maximum EU co-financing rates:

- *85* % in the outermost regions and the smaller Aegean islands (EC proposal - 70 %)
- *85* % in less developed regions (EC proposal - 70 %)
- *65 %* in *regions in transition (NEW EP proposal)*
- *75* % for regions with natural or area specific constraints (EC proposal - 65 %)
- *53* % in other regions (EC proposal - 43 %)
- *90* % to LEADER (EC proposal - 80 %)

CAP SP
POSITION OF THE EUROPEAN PARLIAMENT (IV)

Increased involvement of LAGs in prepration of CAP Stategic Plans:

- MS shall ensure in particular **LAGs in the context of LEADER are fully involved** in development of CAP SP
- CAP SP shall contain **mandatory summary of comments submitted** by the competent regional and local authorities, including LAGs
- **Partnership** shall be organised **transparently** - code of conduct prepared by the EC to support MS in organisation and implementation of the partnership principle

EAFRD support for LEADER Cooperation:

- **LEADER exempted** from requirement to have **at least one partner involved in agricultural production**
- LAGs may request **up to 50 % advance** from Paying Agency for running and animation costs

